

Jaký byl konec války pod Kozákovem ?

Slavné májové dny roku 1945 patří k těm nejslavnějším v naší historii. Kronikářské zápisy vyprávějí o hrdinství těch dob. Mnoho o tom čteme v našich venkovských kronikách. Listy již sežloutly, fotografie pomalu blednou, ale dosud nevybledly vzpomínky posledních pamětníků. Ty jsou stále živé a stále varují. Pamětníci odejdou, ale zůstanou nám zápisy našich kronikářů. A ani budoucí generace nesmějí zapomenout...

Co tedy vyprávějí o této pohnuté době podkozákovské kroniky? Kronika z Vesce, z Loktuš, z Bělé i z Klokočí?

Je jaro roku 1945. Jarní práce jsou již v plném proudu. Lidé pracují, ale jejich mysl je neklidná. Za jasných večerů je severní obloha ozářena červánky. Ne, není to polární záře, jaká byla před několika roky. Jsou to červánky a záře požárů. Je slyšet vzdálený, ale přece jen už tak blízký hukot fronty. Je duben 1945. Od 22. dubna jsme ve frontové čáře.

Již 30. dubna proběhly v Turnově neurčité zprávy o kapitulaci hitlerovského Německa. Do polních lazaretů v Turnově byli přiváženi noví a noví ranění z fronty. Před polednem 1. května docházejí zprávy, že v Chuchelně, v Semilech i v Železném Brodě vypuklo otevřené povstání. Obyvatelstvo strhává německé nápisy a odzbrojuje německé posádky. Lidé nemohou uvěřit.

Občané si na poštách a v bankách vyměňují německé peníze za protektorátní. Obchodníci již nechtějí přijímat marky a feniky. 1. května večer oznámil rozhlas smrt Adolfa Hitlera. Doma se vybalují nebo narychlo šijí československé vlajky. Po dlouhých šesti letech opět naše československé barvy: bílá, červená a modrá.

V noci na 2. května byl na náměstí v Turnově spálen symbol německé moci - veliká dřevěná orlice, která „zdobila“ turnovské náměstí před budovou spořitelny. Lidé si zvykli říkat, že je to „černá mūra“. Zatímco v Turnově visí německé a protektorátní vlajky spuštěné na půl žerdi na znamení německého smutku nad smrtí Vůdce, v Železném Brodě a v Semilech už vesele vlají na domech československé vlajky.

Je 3. května. Když kohoutí zakokrhání probudilo z neklidného spánku poslední spáče, sluníčko, dříve než nahlédlo do oken klokočských chaloupek, schoulených ještě v ranním oparu pod masivem pískovcových skal, už si zvědavě prohlíželo československou vlajku na skále „Radnici“. Vlála vesele nad střechami klokočských domků a nepřestala pak už vlát a vlnit se ani na chvíli, i když revoluce byla na krátký čas ještě potlačena.

Na školách se neučí. Turnovské továrny zastavují práci. Revoluční hnutí se rozrůstá. Z Lomnice přichází zpráva, že Němci zastřelili na náměstí několik občanů. I v Turnově se střílí. Na ulicích se tvoří hloučky lidí. Německá pohotovost odpoledne obsadila náměstí a pro výstrahu několikrát vystřelila. Německé stráže hlídkovaly po celou noc, do spořitelny daly těžký kulomet a k lékárně „U České koruny“ protipancéřové dělo.

Dne 4. května napětí trvá. Semily jsou znovu obsazeny Němci. V okolí města se však bojuje. Z celého kraje přicházejí zprávy o srážkách našich občanů s okupanty. Pod Kozákovem je až nápadný klid, klid jako před bouří. Čeká se na výzvu k hromadné vzpouře. Zábrany proti tankům na silnici u Lestkova, pod Dubeckem a v lesíku u Bělé obsadily naše hlídky s loveckými puškami. Zbraní je však trvalý nedostatek.

Je mlhavé ráno 5. května. Zatímco v okolí Semil mají fašisté velkou převahu nad našimi, Turnov se náhle vzchopil k odporu. Již od rána se město čistí od německých nápisů, strhávají se německé firmy nad obchody a úřady. Kolem deváté sundávali německou firmu ze spořitelny. Několik mužů přitom vytrhlo pušku německému vojákov. Druhý voják kladl odpor, velitel stráže potom vystřelil. Při další střelbě byl zastřelen jako první oběť v Turnově náš občan zelinář Josef Rous. Těžce byl zraněn zaměstnanec spořitelny Bubeník a Josef Dědek. Ten brzy těžkému zranění podlehl.

Po této události bylo náměstí vyklizeno i s přilehlými ulicemi. Jednou založený požár se však již dal těžko uhasit. Kolem deváté hodiny bylo na Hrušnici ukořistěno osobní auto velitele turnovské posádky, které bylo odvezeno do Bělé. Řidiči - německému majorovi - se však podařilo uprchnout. Bojuje se střídavě již po celém městě. Do bojů zasahují oddíly SS z pancéřového vlaku, který stojí na nádraží.

Ve vesnicích pod Kozákovem je situace obdobná. Čeká se však zejména na pokyny z Turnova. Ve Vesci organizuje odboj člen revolučního ONV učitel Gustav Šrámek. Na Vrších a na hřebenu Kozákova jsou rozestaveny naše hlídky. Hlídkuje zejména mládež. Dospělí jsou připraveni jít na pomoc Turnovu. Tam zatím kolem poledne střelba ustala a je vyhlášeno příměří. S Němci se vyjednává.

V poledne se ozval pražský rozhlas. Praha začala nerovný boj s okupanty. Rozhlas volá o pomoc, chybějí zbraně a střelivo, chybějí léky a obvazy. V Praze začal boj na život a na smrt. Praha staví barikády, Praha krvácí. Praha stále volá o pomoc...

V Turnově vypukly potyčky mezi našimi partyzány a německou armádou, hlavně pak znovu s oddíly SS, které byly stále ještě v pancéřovém vlaku na nádraží. U hotelu „Modrá hvězda“ se rozpoutal boj, ve kterém padl jeden Němec. Před ozbrojenou přesilou museli naši ustoupit do cihelny. Němci využívali pancéřových pěstí. Naši se později stáhli do Bartoňovy továrny na Daliměřicích. Vedle plotu u vilky poblíž Vesecka položil svůj život za svobodu Václav Froněk z Daliměřic. V pozdějších bojích padli ještě další naši občané, ale také celá řada Němců.

Je 6. května. Od rána prší. I přesto je na turnovském náměstí rušno. Byl zadržen transport aut Německého červeného kříže s raněnými a při jeho prohlídce byly nalezeny zbraně. I v německém lazaretu bylo nalezeno mnoho zbraní, hlavně ručních granátů. Ranění vojáci je měli poschováni i ve slavnících. K večeru Němci zadrželi několik českých lidí a vzali je do kasáren jako rukojmí. Po šesté navečer se nad Turnovem objevilo letadlo, které ostřelovalo nádraží a okolí, např. Ohrazenice u Pyrámu.

Kolem osmé hodiny večer se k Turnovu přiblížily silné jednotky německých tanků od Jičína. Na Kamenci začaly střílet po našich lidech. Byla zastřelena nejstarší dcera Gregora Komára, dále Božena Žitková, její syn a Františka Matyášová. V Durychově vyhořely od střelby dvě zemědělské usedlosti.

Praha již druhý den vede nerovný boj. Také pod Kozákovem se střílí. Partyzáni s dalšími občany se za noci přemisťují do Klokočských skal. Spolu s nimi přesídlil do Vesci revoluční Okresní národní výbor z Turnova. Usadil se ve vesecké obecné škole. Někteří občané z Turnova prchají na noc na venkov, protože se očekávají tuhé noční pouliční boje ve městě. Na noc však střelba kupodivu v celém městě utichla. V noci se spustil mohutný lijavec, jakoby

příroda chtěla smýt všechnu tu prolitou krev i špínu uplynulých dnů.

Další lístek jsme odtrhli z kalendáře. Je již 7. května. Málo lidí v noci spalo. Z vyvýšených míst pozorovali mnozí mohutné výbuchy na severu i na východě, které prozrazovaly, že se fronta i sem k nám nezadržitelně blíží. Z Turnova se narychlo stěhuje polní lazaret. Vše, co mohou, nakládají do aut a autobusů, na co již nestačil čas nebo místo ve vozidlech, to se na dvoře polilo benzínem a zapálilo. Ve sklepě dívčí školy, ve které měli Němci svůj lazaret, zbyla po nich i hromada amputovaných lidských končetin.

Také pod Kozákovem dochází ke střelbě. Od Turnova k Železnému Brodu projíždějí na motocyklu dva Němci. Naši po nich „Na špici“ dvakrát vystřelili. Bezúspěšně. Němci ujeli. Za chvíli na tuto křižovatku dojíždí od Lestkova auto s německou posádkou. Němci střílejí, naši partyzáni střelbu opětují. Automobil ujíždí pak k Turnovu, partyzáni jej pronásledují na motocyklech. Němci byli v Bělé nuceni zastavit. Po přestřelce se vzdávají. V autě byl nalezen jeden mrtvý německý voják.

Dne 8. května jsou hlídky zesíleny, budují se nové záseky na silnicích. Naším pomáhají i Vlasovci. Němečtí letci svrhli pumu na turnovské nádraží a také na vilovou čtvrť u kasáren (byla asi určena na kasárny). Také ve Vesci a ve Smrčí prožívali lidé tou dobou rušné chvíle. K večeru sem znenadání přiletěla dvě německá letadla, která našla svůj cíl na silnici mezi Vescem a Smrčím. Právě tudy projížděla kolona prchajících Poláků a dalších zajatců. Transport byl letci napaden a těžce ostřelován. Bylo mnoho raněných a dokonce i jeden mrtvý.

Je devátý květen 1945. Jako blesk rozesla se zpráva, že Německo kapitulovalo. Radost lidí se nedá popsat. Zatímco armády západních Spojenců se při osvobozování západních Čech musely zastavit na stanovené demarkační čáře, Prahu podle spojenecké dohody směla osvobodit jen Rudá armáda, a tak skončil nerovný boj Pražanů s Němci.

V Turnově jsou svoláni čeští četníci, policie a čeští důstojníci, aby odzbrojili německou posádku v kasárnách a aby tato kasárna převzali do českých rukou. V půl deváté byla definitivně odzbrojena německá stráž u turnovské spořitelny. Po poledni se z Vesce do Turnova vrátil revoluční okresní národní výbor, vedený jeho předsedou Peterou. Kolem Pyrámu táhly kolony německých vojsk, které zde byly odzbrojovány. Němečtí letci však ještě po celé odpoledne ostřelují Turnov, zvláště okolí Pyrámu. Na vilu u kasáren svrhli těžkou pumu.

Jaký byl konec války pod Kozákovem

Napsal Milan Mlejnek

V noci z devátého na desátého května přivítal i Turnov první sovětské tanky a samochodná děla. Rudá armáda dorazila do srdce Českého ráje! Kolem druhé hodiny v noci se její světlomety rozzářily na Károvsku. Lidé vítali své osvoboditele opravdu upřímně a nadšeně. Proudly sovětských vojáků projížděly od Rohlin do Bělé. Byly to nekonečné proudy vozů, ale i pěšky kráčely řady unavených, zaprášených, ale rozesmátých vojáků Rudé armády. V Bělé je vítala dechová hudba. Sovětský generál se svým štábem sledoval a zdravil svou pochodující armádu z balkonu Ouhrabkovy továrny.

Ještě i v dalších dnech projížděla Sovětská armády naším Podkozákovskem i městem Turnovem. Na návsích našich vesniček, stejně jako třeba na turnovském náměstí, zněly tenkrát dlouho do noci hlasy garmošek a ruských písní. Naše děvčata tančila s ruskými vojáky... Tančilo se ve Vesci, stejně jako v Tatobitech, stejně jako na turnovském náměstí. Nechyběl ani kozáček... Nocí zazněly balalajky...

Před 60 léty se k nám vrátila po létech poroby opět svoboda Těžce vydobytá svoboda, která stála tolik krve a tolik zmařených lidských životů!

Životy, které zbytečně vyhasly na obou stranách bojujících armád... Tuhle dobu pamatujeme už jen my, pamětníci, dříve narození... Mně bylo tenkrát 19 roků! Vám, kteří tu strašnou dobu nemůžete pamatovat, chtěl jsem těmito řádky ty hrůzy a pak tu radost připomenout. Na květen 1945 se pamatují už jen dnešní sedmdesátníci a starší...